

Asia: U 53/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle 1) asetusehdotuksesta Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta ja 2) asetusehdotuksesta talousarvion menojen seuranta ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta

Euroopan komissio antoi 16.7.2025 lausuntopyynnön kohteena olevat, otsikossa mainitut asetusehdotuksensa koskien EU:n monivuotista rahoituskehystä 2028–2035 (jäljempänä NRP-asetusehdotus ja tuloksellisuusasetusehdotus). Sosiaali- ja terveysministeriöltä on pyydetty kirjallista asiantuntijalausuntoa yllä mainituista asetusehdotuksista laadittuun valtioneuvoston U-kirjelmään. Tässä asiantuntijalausunnossa tarkastellaan asetusehdotuksia ja U-kirjelmää erityisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö (jäljempänä STM) pitää tärkeänä, että sukupuolten tasa-arvo on monivuotista rahoituskehystä koskevassa E-kirjeessä (E73/2025 vp) kirjattuna Suomen kantaan, jonka mukaan *”Suomi tukee komission rahoituskehysesetusehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa”*.

Tuloksellisuusasetusehdotus

Sukupuolten tasa-arvo on komission tuloksellisuusasetusehdotuksessa horisontaalinen periaate, jota seurataan tulosseurantajärjestelmässä. Periaate perustuu vuonna 2024 hyväksyttyyn varainhoitoasetukseen (2024/2509), jossa edellytetään, että kaikki ohjelmat ja toimet on, jos se on mahdollista ja asianmukaista asiaankuuluvien alakohtaisten sääntöjen mukaisesti, toteutettava niille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ottaen huomioon sukupuolten tasa-arvon periaate. Näiden asetusten pohjalta on tarkoitus jatkaa nykyisellä rahoituskaudella komission aloittamaa sukupuolitietoista budjetointia.

Tuloksellisuusasetusehdotuksen kohdassa 7 sekä erillisessä liitteessä on viitattu ohjelmiin ja toimintoihin, joilla pyritään tukemaan sukupuolten tasa-arvoa varainhoitoasetuksen mukaisesti. Liitteessä mainitut ohjelmat kattavat merkittävän osan tulevan monivuotisen rahoituskehysten sektorikohtaisista rahoitusohjelmista. Tuloksellisuuden seurantajärjestelmässä on myös ehdotettu sukupuolen mukaan eriteltyjä indikaattoreita usealle tukitoimialalle.

Lisäksi kaikissa ohjelmissa ja toiminnoissa on kiinnitettävä mahdollisuuksien mukaan erityistä huomiota sukupuolten tasapuolisen edustuksen varmistamiseen arviointilautakunnissa ja muissa asiaankuuluvissa neuvoo-antavissa elimissä, kuten johtokunnissa, asiantuntijaryhmissä ja seurantakomiteoissa.

STM pitää tärkeänä tuloksellisuusasetuksen horisontaalista sukupuolten tasa-arvoa koskevaa periaatetta ja sen soveltamista eri rahoitusohjelmiin. Alustavan arvion pohjalta on kuitenkin epäselvää, onko periaatteen täytäntöönpanossa kyse lähinnä tasa-arvoa koskevan rahoituksen seurannasta vai laajemmasta sukupuolten tasa-arvon edistämisestä rahoitusohjelman horisontaalisena tavoitteena, mukaan lukien tasa-arvon sisällyttämisestä rahoitusohjelmien valmisteluun, toimeenpanoon, seurantaan ja arviointiin. STM:n mukaan pelkkä tasa-arvoa koskevan rahoituksen seuranta ei takaa sitä, että eri rahoitusohjelmat ja monivuotinen rahoituskehys kokonaisuudessaan edistävät tasa-arvoa.

STM pitää myönteisenä useiden tulosseurantajärjestelmän indikaattorien erittelyä sukupuolen mukaan. Samalla STM korostaa, että indikaattorien tulisi mitata myös sisällöllisempää sukupuolten tasa-arvon edistämistä ja rahoituksen suuntaamista näihin edistämistoimiin.

NRP-asetusehdotus

Kansallisia ja alueellisia kumppanuussuunnitelmia (NRP) koskevan asetusehdotuksen täytäntöönpanossa sovelletaan tuloksellisuusasetusehdotuksen mukaisesti sukupuolten tasa-arvoa horisontaalisena periaatteena. Sukupuolten tasa-arvon arviointia koskien komissio ehdottaa, että jäsenvaltiot ja kolmannet maat tekisivät sen kunkin suunnitellun toiminnon kohdalla. Lisäksi komissio ehdottaa, että se olisi osa ehdotusten arviointiperusteita, jos se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

STM pitää tärkeänä tuloksellisuusasetuksen horisontaalista sukupuolten tasa-arvoa koskevaa periaatetta ja sen soveltamista kumppanuusrahaston täytäntöönpanossa. Tämä on kirjattu myös valtioneuvoston kantana U-kirjelmään.

Lisäksi STM pitää U-kirjelmän mukaisesti tärkeänä sitä, että ns. ehdollisuusperiaatteen lisäksi demokratian, tasa-arvon ja oikeusvaltioperiaatteen edistäminen ovat kumppanuusrahaston yleis- ja erityistavoitteita. Kuluva rahoituskehyskauden Euroopan sosiaalirahasto Plus (ESR+) -ohjelmasta on rahoitettu sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä hankkeita. Näillä hankkeilla on ollut tärkeä rooli tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevassa kehittämisessä.